

EENHEID

EENHEID

Gerrit De Moor

Mauretania Uitgeverij - Wetteren

EENHEID – Gerrit De Moor

© 2016, *Mauretania Uitgeverij*

© 2016, *Gerrit De Moor*

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteur.

All rights reserved.

No part of this book may be reproduced, stored or made public by any means whatsoever, whether electronic or mechanical, without prior permission in writing from the publisher and the author.

Omslagillustratie: © Lisa De Moor, 'Vaderdag'

Taaladvies: Evelien De Moor

Eerste druk: 2016

ISBN: 9789463181396

Mauretania Uitgeverij

Begijnestraat 45

9230 Weteren

e-mail: mauretania@outlook.be

Uitgegeven i.s.m. yanga.mijnbestseller.nl

Een mens zoekt naar

zichzelf bij de ander.

Hij gaat de wereld in,

het ritme van de tijd

tegemeet.

Mens wordt mens door

slechts mens te zijn.

Menswording.

Mens zijn.

Inhoudsopgave

Dankwoord

Inleiding

1. Het belang en de reikwijdte van het begrip verbondenheid
2. Van verbondenheid naar eenheid; van fragmentarisch naar holistisch denken
3. Opvoeding en onderwijs: een historisch overzicht
4. Educatie: eenheid van opvoeding en onderwijs
5. Eenheid: de fundamentele deugd van de mens
6. Ontwikkelen van eenheid: vijfdimensionale educatie
7. Besluit

Geraadpleegde werken

Dankwoord

Heel wat mensen kruisten mijn pad of gingen een deel van de weg met mij. In eerste instantie zijn dat natuurlijk mijn ouders en grootmoeder. Zij leerden me het belang van eenheid in het gezin. Zij leerden me te leven vanuit en gerichtheid op eenheid - ook eenheid met mezelf. Bij uitbreiding ben ik mijn familie, vrienden, collegae en vele anderen die ik ontmoette erkentelijk.

Bij het tot stand komen van dit boek waren vele mensen betrokken. Ook al lijkt hun rol klein, toch zijn mijn vrouw en kinderen cruciaal geweest voor het schrijven van dit boek. Mijn uren achter de computer, mijn afwezige gedachten, mijn stilzwijgend nadenken... Zij gingen er toch maar mee om; zodat ik dit schrijven aan jou kan aanbieden. Een speciale dank aan mijn twee dochters: Lisa die, zonder het te beseffen, enkele jaren geleden de cover van mijn boek maakte; en Evelien die, zeer goed beseffend, mijn tekst doorworstelde en taalkundig opsmukte.

Wie ik ook zeker wil noemen, zijn mijn kritische lezers. Eline Spriet, Henk De Bruycker en Bart Braeckman lazen mijn eerste schrijfsels, becommentarieerden de tekst en brachten hierbij zinvolle ideeën aan.

Een woord van dank ook aan het online platform van yanga-mijnbestseller. Zonder hen was het boek nooit tot bij jou gekomen.

Ten slotte, ook dank aan jou, lezer. Hopelijk zetten mijn neergeschreven gedachten jullie aan het denken en raken jullie geïnspireerd. Veel leesplezier!

Gerrit De Moor, augustus 2016

Inleiding

In 2013 schreef ik voor het eerst in mijn leven een heus boek. Nee, dat is gelogen. Sorry ... Ik schreef eerder wel al eens een boek over een jongetje dat veranderde in zijn lievelingsdier – en ook mijn lievelingsdier, of wat dacht je: een kikker. Maar dat was een kinderverhaal, ontsproten aan mijn fantasie in de tijd dat mijn kinderen boekjes lazen en ik al hun kinder- en jeugdliteratuur meelas. Het boekje dat ik schreef werd nooit uitgegeven. Uitgeverijen lustten er toen geen pap van. Voor de ene uitgeverij was het verhaal te beknopt, te weinig pagina's. Men raadde mij aan mijn kans te wagen bij uitgeverij Averbode en het verhaal als 'Vlaamse Filmpjes' te laten publiceren. 'Vlaamse Filmpjes' is een populaire en langlopende reeks korte jeugdboekjes, met als doelpubliek kinderen van 10 tot 13 jaar. De Filmpjes houden het midden tussen een jeugdboek en tijdschrift. Maar wat bleek? Voor 'Vlaamse Filmpjes' was mijn verhaal dan weer te lang... Het uitgeven van dit verhaaltje zou nu misschien anders zijn geweest, want er zat ook een deel oorlogsverhaal in; iets wat wel zou passen nu 'de Grooten Oorlog' zo intensief wordt herdacht. Was ik mijn tijd vooruit? Nu, ik heb het in dit boek nog over 'tijd'.

Maar in 2013 dus, schreef ik een boek dat ook echt op de markt kwam, en nog steeds is. Geen fictief kinderkikkerverhaaltje dit keer, maar wel een reëel verhaal over kinderen en jongeren: *Sanctie is heilig – Zin en onzin van straf in opvoeding en onderwijs*. In dat boek maakte ik een wetenschapsoverschrijdende studie van het concept straffen. Straffen omschrijf ik als het gegeven waarbij mensen – vanuit hun positie, taak of bevoegdheid - het gedrag van andere mensen beoordelen en aan ongewenst gedrag een negatief gevolg koppelen met de bedoeling dat het ongewenste gedrag zou verminderen of ophouden. Door mijn studie kwam ik

tot het besluit dat straffen niet de meest zinvolle methodiek is om kinderen te richten naar sociaal aanvaardbaar gedrag waarvoor zij zich verantwoordelijk voelen. Te vaak kijken we naar de effecten van straf op korte termijn. Dan kan straf inderdaad het gewenste resultaat opleveren. Doch, op langere termijn is straf nefast voor de ontwikkeling van het kind en voor de relatie tussen kind en volwassene. Zo bleek uit mijn zoektocht naar de efficiëntie van straf als pedagogisch middel.

Ik kwam tot het besluit dat het begrip *verbondenheid* eigenlijk centraal hoort te staan als we spreken over het grootbrengen en onderwijzen van kinderen. Toen ik dat boek beëindigde en hier en daar ging voorstellen, werd me duidelijk dat ik het begrip verbondenheid dieper moest gaan uitwerken en meer begrijpelijk moest maken. Eigenlijk wil ik zeggen dat ik op dat moment de draagkracht van het begrip *verbondenheid* zelf nog niet volledig doorgrondde. Ik had straffen als methodiek sterk genuanceerd en verbondenheid als alternatief kader geopperd. Ik had toen echter nog geen volledig besef van de totale betekenis en de reikwijdte van het begrip. In elk geval bleef het begrip verbondenheid aan mij knagen en overal in mijn gedachten opduiken waardoor ik verbondenheid ruimer wilde kaderen dan enkel in het kader van straffen en belonen. Het leek me daarom interessant en aangewezen om verbondenheid binnen het totale kader van opvoeding en onderwijs te kaderen en te concretiseren.

Ik had toen in mijn boek ook een definitie geformuleerd van *verbondenheid*. Maar bij gebrek aan diepgaand begrip van het concept, was deze definitie deels door intuïtie tot stand gekomen. Niet dat er niet was over nagedacht; alles zat er in, wat mij betreft. Toch bleek mijn definitie bij nader inzien te weinig gefundeerd en geschraagd. Ik ging me na het verschijnen van *Sanctie is heilig* vervolgens focussen op die definitie van toen. Zo besefte ik steeds meer de verre gaande reikwijdte van het concept en voelde de nood om het binnen een bepaald kader te gaan

hanteren. Ik besloot verbondenheid te kaderen binnen de deugdethiek. Ethiek is een tak van de filosofie die zich bezig houdt met de kritische bezinning over het goed handelen van de mens; over de kwestie van goed en kwaad. Deugdethiek zoekt antwoorden op deze probleemstelling en doet dat binnen de terminologie van de deugden. Deugden worden hierbij gezien als een ethische goede manier van voelen, denken en handelen. Op die manier zal ik in het eerste hoofdstuk het belang en de reikwijdte van het begrip verbondenheid uitzoeken en ontrafelen.

Mijn onderzoek naar de inhoud en de impact van verbondenheid liet me geen keuze. Verbondenheid was niet het meest geschikte woord om aan te duiden wat ik bedoel. Daarom zal ik in een tweede hoofdstuk verbondenheid hernoemen als *eenheid*. De keuze om dit te doen is subtiel en genuanceerd en ik probeer dit dan ook te verklaren.

Om gefundeerd iets te kunnen zeggen over hoe we mensen kunnen inleiden in het begrip van eenheid rees de vraag hoe je dat praktisch aanpakt. Want in onze huidige maatschappij blijkt eenheid, zoals ik het definieer, geen evidentie. Daarom leek het me interessant om te gaan bekijken hoe we onze kinderen in eenheid kunnen laten ontwikkelen. Zij zijn namelijk de volwassenen van de toekomst. Als zij eenheid wel weer evident gaan vinden, kan er een kentering plaatsvinden. Ik wil dit grondig doen en daarom leek het me verstandig om eerst een analyse te maken van het hedendaagse westerse onderwijs en de hedendaagse westerse opvoeding. “Waarom doe je zoiets?” hoor ik je vragen. Nee, grapje. Ik hoor je natuurlijk niets vragen, want jij leest en zit allicht kilometers verwijderd van mij. Maar stel dat je het zou vragen ... Wel, ik wil de hedendaagse opvoeding en het hedendaagse onderwijs analyseren omdat ik wil weten wat er beter kan. En waarom analyseer ik onderwijs én opvoeding? Wel, omdat je in de loop van het boek zult ontdekken dat beide

begrippen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Meer zelfs: ze overlappen elkaar en hebben eenzelfde doel. Of ze zouden hetzelfde doel moeten hebben althans. Maar daarover later meer. In elk geval, een analyse van opvoeding en onderwijs kan leiden tot een optimalisatie van beiden. En dat heeft, zoals we zullen zien, gevolgen op allerlei vlakken. Ik som hier een paar koppelingen op: de psychische gezondheid van de mensen, politiek, ethiek, natuurbehoud... Die analyse heb ik niet zelf uitgevonden. Ik onderschrijf enkele belangrijke denkers uit de moderne tijd hierover. Je leest er alles over in hoofdstuk drie.

Ik ga proberen duiden wat opvoeding in zijn essentie is. Ik doe hetzelfde met onderwijs. In het vierde hoofdstuk zal duidelijk worden waarom opvoeding en onderwijs bestaan. Ik ga in op de doelen van opvoeding en onderwijs en zal hier vooral focussen op de gemeenschappelijke elementen van beide. Heel bewust zal ik ingaan op het belang van de ethiek in opvoeding en onderwijs. Ik ben een man van weinig woorden en wil het hier voorlopig houden bij 'ethische educatie'.

In het volgende hoofdstuk zal ik nader ingaan op deze ethische educatie. Ik zal dit doen door eenheid te kaderen binnen de deugdedethiek. Ik koos hiervoor omdat deugden de brug slaan tussen normen enerzijds en waarden anderzijds; ondanks het feit dat beiden steeds in één adem worden genoemd. Eenheid is natuurlijk niet de enige deugd die ons leidt bij ons handelen, noch is het de enige drijfveer bij het opvoeden en onderwijzen van onze kinderen. Daarom zal ik vervolgens een aantal andere deugden koppelen aan de deugd van eenheid. Op die manier krijgen we een stevig kader voor opvoeding en onderwijs.

Wij, als volwassenen, kunnen uiteraard eenheid als deugd centraal stellen in onze ontwikkeling als mens. Men is nooit te oud om te leren. Of af te leren... Toch wil ik me in dit boek verder bezighouden met hoe we onze kinderen eenheid kunnen

bijbrengen binnen een deugdethisch kader. Zij zullen binnen enkele jaren zelf volwassen zijn en vanuit eenheid leven en werken en de maatschappij beïnvloeden met het idee van eenheid. In een afsluitend hoofdstuk zal ik daarom beknopt een aantal educatieve werkvormen bespreken die van belang zijn om kinderen (en volwassenen) meer eenheid te laten beleven.

1.

Het belang en de reikwijdte van het begrip verbondenheid

In het boek *'SANCTIE IS HEILIG – Zin en onzin van straf in opvoeding en onderwijs'* onderzocht ik straf als methodiek om ongewenst gedrag te veranderen. Een studie vanuit geschiedenis, evolutietheorie, filosofie, antropologie en psychologie leerde me dat straf op de korte termijn effect heeft. Uiteraard. Dat weten we uit ervaring. Want ieder van ons ondervindt het of past het vroeg of laat wel eens toe. En in verschillende omstandigheden: in opvoeding, in werkrelaties, in maatschappelijke situaties ... Vandaar het eeuwenlange succes van straf bij opvoeding en onderwijs. Het onderzoek leerde me dat ongewenst gedrag van kinderen ons, als volwassenen, raakt in het diepste van ons mens-zijn: ongewenst gedrag zet de verbondenheid tussen mensen op het spel en we worden hierdoor emotioneel geraakt.

Doorheen de geschiedenis leerde de mens vanuit ervaring dat macht uitoefenen op anderen een groot en onmiddellijk effect heeft. Straffen – gedrag eenzijdig beoordelen als fout en er een negatief gevolg voor de overtreder aan koppelen – is een vorm van macht uitoefenen. Vandaar dat het geloof dat straffen van ongewenst gedrag de geriskeerde verbondenheid zal herstellen, zit ingebakken in de mens. Maar deze redenering klopt niet vanuit het standpunt van degene die gestraft wordt. Integendeel! Degene die gestraft wordt, voelt zich niet erkend in zijn noden, vragen of behoeften. Dit betekent dat door straf de

verbondenheid eigenlijk nog meer op de helling komt te staan, zeker vanuit het standpunt van de 'overtreder' maar ook vanuit het relationele gegeven tussen beide partijen. Vandaar dat straffen op korte termijn effect lijkt te hebben, maar op lange termijn zeker de verbondenheid niet herstelt en zeker niet verstevigt.

Wat kunnen we dan wel doen als we gedrag ondervinden dat we niet willen? Als we het doel voor ogen houden – herstel van verbondenheid – dan is ik-gecentreerde communicatie een zinvol alternatief. Ik-gecentreerde communicatie is een proces waarbij we communiceren hoe we ons voelen bij het ondervinden van gedrag dat we niet wensen. Dit leidt vervolgens tot een open communicatie omdat dergelijke communicatie niet veroordeelt, maar uitnodigt. Op die manier ontstaat wederzijds begrip van elkaars motieven, gevoelens en gedachten. En wederzijds begrip geeft dan weer aanleiding tot een herstel van verbondenheid.

Die verbondenheid lijkt in eerste instantie enkel op het relationele vlak te liggen. Toch gaat verbondenheid verder dan relaties tussen mensen. Ik heb verbondenheid aanvankelijk beschreven als zijnde *'als mens deel zijn van een gemeenschap van mensen in de uitgestrektheid van tijd en ruimte in een transcendente werkelijkheid'*. Deze definitie baseerde ik onder meer op het begrip *individuatie* van C.G. Jung. Individuatie houdt volgens Jung een ontplooiing in van het eigen bewustzijn en de persoonlijke kwaliteiten binnen een sociale context. Jung hechtte heel veel belang aan mythologie en geschiedenis en kaderde het individuatieproces nu en dan ook binnen de context van de natuur en liet zelfs het volgende optekenen: *'Individuatie is het leven in God'*. Vandaar dat ik tijd, ruimte en transcendente werkelijkheid opnam in mijn beschrijving van het begrip verbondenheid.

Bij het schrijven van *Sanctie is heilig* voelde ik niet de nood om nog verder in te gaan om het begrip verbondenheid. Ik had het

gedefinieerd en kon van daaruit een alternatief voor straffen uitwerken. In die zin was mijn definitie van verbondenheid ook deels vanuit intuïtie geschreven en volstond voor wat ik beoogde.

Bij het verschijnen van mijn boek had ik het voorrecht om het hier en daar te gaan voorstellen. Op één van die eerste gelegenheden kreeg ik de vraag of ik de smaak van het schrijven nu te pakken had gekregen en of er dus nog boeken van mijn hand gingen volgen. Mijn antwoord staat in het begin van dit boek: schrijven was niet nieuw voor mij. Bovendien schreef ik in het verleden ook al een aantal artikels: 'Ik had de smaak van het schrijven al te pakken en zal het in de toekomst nog doen. Alleen weet ik niet of het onder de vorm van een boek zal zijn.'

Gaandeweg, bij het voorstellen van en het praten over mijn boek, veranderde bij mij de focus van straffen naar verbondenheid. En het gevoel ontstond dat het begrip veel verder reikt dan de definitie die ik had ontwikkeld in mijn boek over straffen. Hoe meer ik nadacht over het begrip verbondenheid, hoe centraler het kwam te staan in mijn opvatting over opvoeding. En in het zog van opvoeding ook over mijn opvatting over onderwijs. Het gevolg van al deze ervaringen heb je nu in je handen: een nieuw boek. Met de uitwerking van mijn ideeën over het begrip verbondenheid.

2.

Van verbondenheid naar eenheid; van fragmentarisch naar holistisch denken

---

Ik definieerde in mijn eerdere boek verbondenheid als volgt: 'Als mens deel zijn van een gemeenschap van mensen in de uitgestrektheid van tijd en ruimte in een transcendente werkelijkheid'. Deze definitie is deels geïnspireerd op de term '*individuatie*' van C.G. Jung en is deels ook wel intuïtief tot stand gekomen. Het is vooral het intuïtieve deel dat ik hier wil uitklaren.

Vooreerst ontbreekt er een belangrijk element in mijn eerdere definitie: de ontwikkeling, de groei, de ontplooiing van de eerste persoon enkelvoud: ik. Terwijl Jung het bij individuatie heeft over het ontwikkelen van de eigen persoonlijkheid binnen een sociaal gegeven, gaat het in mijn eerdere definitie over 'deel zijn van een gemeenschap van mensen'. Ik vergat hierbij het spanningsveld dat ontstaat wanneer je jezelf als persoon wilt ontwikkelen en daarbij ook rekening moet houden met wat sociaal gewenst, aanvaardbaar en haalbaar is. Je hebt je persoonlijke kwaliteiten, maar er is anderzijds het kader waarin je je dient te bewegen en dat de grenzen bepaalt waarin je jouw kwaliteiten mag en kan ontwikkelen. Dit spanningsveld wordt helder beschreven door onder anderen Paul Verhaeghe in zijn boek 'Identiteit'. Verhaeghe beschrijft in zijn boek hoe iemands identiteit harmonisch ontwikkelt door een evenredig samenspel tussen persoonlijke kwaliteiten die de drang hebben om tot